

УДК 58:378.4 (477.74)

С. Г. Коваленко, к.б.н., доцент,

Т. В. Васильєва, к.б.н., доцент,

Г. А. Швець, к.б.н., доцент, завідувач кафедри

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, кафедра ботаніки,
вул. Дворянська, 2, Одеса, 65082, Україна, e-mail: tvass@ukr.net

КАФЕДРА БОТАНІКИ НА БІОЛОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Висвітлено п'ять етапів у роботі кафедри ботаніки в складі біологічного факультету з 1933 року до сучасності. Підкреслено роль вчених кафедри у вивченні флори регіону та фізіологічних особливостей рослин.

Ключові слова: історія науки, Одеський національний університет, ботаніка, фізіологія рослин.

Ботаніка – це наука, з якої починалася низка зараз самостійних дисциплін, які дозволяють не лише зазирнути у глиб проблеми життя окремої рослини і рослинного світу, але й подивитись на їх багатогранність. Кафедра ботаніки є невід'ємною частиною кожного класичного університету, тому закономірно, що її історія почалася з дати заснування Імператорського Новоросійського університету – 13 (1) травня 1865 р. Однак біологічний факультет був заснований лише у вересні 1933 р., коли після 13-річної перерви, викликаній реорганізацією університету і утворенням на його основі декількох вищих навчальних закладів, було відновлено університет [4].

Згадуючи історію кафедри за більш ніж сторічний строк її існування [5, 8], необхідно зазначити, що спочатку в університеті було створено кафедру ботаніки. Через певний час на її основі виникли дві кафедри: морфології та систематики рослин і анатомії та фізіології рослин. Після відновлення університету обидві кафедри існували до 1978 р., коли були знов об'єднані у кафедру ботаніки.

Наукова робота кафедр завжди була тісно пов'язана як із вивченням складу наземної та водної флори, так і з пізнанням фізіолого-біохімічних процесів, притаманних рослинам.

З-за неординарності епохи можна виділити декілька етапів у житті кафедри у складі факультету. Перший етап охоплює період до Великої Вітчизняної війни (1933–1941). Тоді кафедрою очолював Г. Й. Потапенко (1889–1982), який не лише керував кафедрою морфології і систематики до 1943 р., але й плідно працював як дендролог, геоботанік, природоохоронець, ґрунтознавець, спеціаліст з лісознавства тощо [15]. Його дослідження флори і рослинності схилів Хаджибейського, Куяльницького, Дофінівського, Григор'ївського, Тилігульського лиманів, що увійшли до докторської дисертації на тему: «Растительность северо-западного побережья

Чёрного моря», стали класичними. Тодішні співробітники кафедри проводили геоботанічні дослідження, вивчали степові та лісові фітоценози, водорості морського узбережжя та лиманів [16]. Іван Іванович Погребняк (1908–1982), аспірант відділу систематики рослин ботанічного саду (1931–1934 рр.) – після захисту у 1934 р. кандидатської дисертації «Морские водоросли Одесского побережья и их практическое использование» працював спочатку асистентом, а потім доцентом кафедри і читав курси: «Нижчі рослини», «Гідрофлора», «Фітопатологія», «Філогенія рослин». Слід вказати, що під час підготовки дисертації Іван Іванович співпрацював з акад. В. І. Липським, докторами біологічних наук О. С. Зиновією, М. М. Воронініним, А. О. Єленкінім. Як і І. І. Погребняк, його дружина Наталя (Анастасія) Зиновіївна Жаренко (1909–1994) у 1931–1934 рр. була аспіранткою ботанічного саду, а після захисту у 1935 р. кандидатської дисертації на тему «Сорная растительность Одесского района и меры борьбы с ней» працювала спочатку асистентом, а потім доцентом кафедри [6]. З 1934 р. аспіранткою кафедри була Лідія Андріївна Шапошнікова (1911–1988), яка проводила геоботанічні дослідження у Чорному лісі і у 1939 р. захистила дисертацію «Динамика травянистого покрова на вырубках Чёрного леса», а далі читала курс географії рослин, продовжуючи вивчення лісових масивів Кіровоградської області. З того ж року аспіранткою кафедри була П. І. Гержедович, що також проводила геоботанічні дослідження і у 1937 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Алешковская арена как кормовая база животноводства – геоботанические исследования». Після захисту вона працювала на кафедрі спочатку асистентом, а потім доцентом (з 1939 р.). Аспіранткою кафедри у 1937–1939 рр. була Марія Вільгельмівна Домбровська (1914–1996), яка вивчала трав'янистий рослинний покрив лісових насаджень Весело-Боковеньківської дендростанції, а потім працювала асистентом кафедри. З 1938 р. аспіранткою кафедри була О. А. Гурська, що, як і О. А. Щербіна, далі була асистентом кафедри. Темою роботи останньої було вивчення інтродукції деяких субтропічних рослин на півдні Одеської області та флори Рацинської лісної дачі (м. Вознесенськ). На кафедрі у передвоєнний час працювали також аспіранти З. В. Отроковська, темою роботи якої була рослинність кримської яйли, С. Г. Кисіль-Безфамільна, яка складала геоботанічну характеристику ковилово-степової підзони Молдавії, та І. Ю. Красковська, що під керівництвом Г. Й. Потапенка вивчала рослинність лугів Барабойської долини та Грос-Лібентальської балки тодішнього Спартаківського району Одеської області, а також пісків Південного Бугу [4, 16].

Під час окупації міста у 1941 р. університет переїхав спочатку у Майкоп, а потім у Байрам-Алі, де і знаходився до кінця Великої Вітчизняної війни. Співробітники кафедри: І. І. Погребняк, Н. З. Жаренко, М. В. Домбровська вивчали флору і рослинність Туркменії у верхів'ї Амудар'ї, проводили облік найважливіших видів рослинної сировини, а Л. А. Шапошнікова досліджувала лікарські рослини Кубані та Середньої Азії. Багато уваги викладачі приділяли вихованню студентів, допомогли

фронту. На фронті воювали О. О. Титаренко та Г. В. Ткаченко, які почали працювати на кафедрі вже у повоєнний період. У зайнятій ворогом Одесі з різних причин залишились Г. Й. Потапенко, О. С. Пилипенко, О. І. Яворська, О. О. Філіпова, О. А. Щербіна, Г. А. Боровіков, які працювали в університеті і прагнули зберегти його матеріальні цінності, хоча це не завжди вдавалося. Так, частину гербарію було вивезено до Бухаресту, звідки вона повернулася вже після Перемоги [4, 10].

Третій проміжок часу – це післявоєнний період, коли треба було відновити все порушене війною, знову налагодити роботу факультету у рідному місті. До 1955 року факультет працював у головному корпусі, поки не було побудовано будинок на Шампанському пров. 2. В новому корпусі з'явилося більше можливостей для розширення та покращення роботи. Від завідувачів кафедр вимагалось прикласти максимум зусиль для створення сучасних лабораторій і навчання студентів.

Федір Михайлович Порождко (1877–1948) завідував кафедрою анатомії і фізіології рослин понад 30 років (1916 – 1948), тобто у довоєнний та повоєнний час. Він був одним з десяти професорів, що евакуювалися разом з університетом. Його самовіддана праця у роки війни була відзначена орденом «Знак пошани» та медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні». У повоєнний час він був також деканом біологічного факультету. Можна згадати багато його робіт, що не втратили своєї цінності навіть зараз. Але вкажемо лише праці з проблем проростання насіння. Останній науковий напрям розвивали його аспіранти, у подальшому доктори біологічних наук, Б. М. Аксентьев і А. І. Дьоміна. Продовжується цей напрям і зараз у сучасних дослідженнях кафедри [4, 7, 11, 17].

У наступні 5 років (1948–1953) кафедрою анатомії та фізіології рослин керував Георгій Андрійович Боровіков (1881–1958), чії роботи були присвячені в той час вивченню полярності у рослин і можливості її змінити. Йому вдалося довести на прикладі клітин водорості *Cladophora*, що полярність можна змінювати.

Сергій Іванович Лебедев (1904–1989), ректор Одеського державного університету, академік УААН, завідував цією кафедрою з 1953 до 1959 рр. Не торкаючись його роботи як ректора, вкажемо лише, що на кафедрі під його керівництвом вивчались проблеми фотосинтезу, фізіологічної ролі мікроелементів, пігментних систем та продуктивності чорноморських водоростей (О. І. Саннікова, І. О. Ярцева, М. В. Голубцева), для практичних цілей вивчався агароїд філофори. З багатьох аспірантів С. І. Лебедева у цей період виконали і захистили кандидатські дисертації О. І. Саннікова (1955 р. «Вплив бору та марганцю на ріст, плодоношення та вуглеводний обмін яблуні»), М. В. Голубцева, О. Г. Судьїна, І. О. Ярцева, І. А. Арешидзе, Г. К. Яценко та багато інших. Він був керівником кандидатської дисертації Костянтина Меркурійовича Ситника, який надалі став академіком і багато років керував роботою Інституту ботаніки імені М. Г. Холодного. Після його від'їзду до Києва протягом року кафедрою керувала доцент М. В. Домбровська, яка захистила у 1946 р. кандидатську дисертацію на тему: «До фізіології цитрусових в умовах

траншейної культури», а потім досліджувала фізіологічну дію та післядію гербіцидів на кукурудзу та озиму пшеницю. На кафедрі у той час досліджувалась і дія мікроелементів, зокрема цинку на різні фізіологічні процеси у рослин (О. О. Титаренко), і біохімічні особливості рослин (Г. О. Івановська) [4, 8].

З 1961 по 1978 рік кафедрю очолював Григорій Володимирович Ткаченко (1903–1979), чия докторська дисертація: «Біологія цвітіння і запліднення винограду в Закарпатті» була захищена у 1959 р. На кафедрі тоді вивчалася дія фізіологічно активних речовин, мікроелементів, фосфорних добрив, проблем алелопатії тощо. Його аспірантами у цей час були В. Т. Коваль, Г. А. Швець, С. Г. Коваленко, В. Г. Курьята (у подальшому доктор наук, професор), М. В. Москов, І. Д. Чернишов, П. І. Голінка, Абдель Фатах та ін. Г. В. Ткаченко був нагороджений орденом «Знак почета», медалями «За трудовое отличие» та участь у Великій Вітчизняній війні [4, 8, 17].

Кафедрою морфології та систематики рослин з повоєнного часу до 1978 року, коли на основі двох кафедр було створено кафедру ботаніки, керував І. І. Погребняк. Він детально вивчав водорості причорноморських водойм і захистив докторську дисертацію на тему: «Донна рослинність лиманів Північно-Західного Причорномор'я і суміжних акваторій». У нього було 10 аспірантів, серед яких були М. О. Гусяков, Ф. П. Ткаченко, В. В. Сивцов, Абдельгані Нур Ель – Дін Халіль, Імам та ін. За самовіддану працю був нагороджений орденом «Знак почета» та медаллю «За доблестный труд в Великой Отечественной войне» [4, 8, 17, 18]. Слід зазначити, що його аспіранти М. О. Гусяков та Ф. П. Ткаченко не лише успішно захистили кандидатські дисертації, але й підготували і захистили докторські [9]. Темою докторської дисертації Ф. П. Ткаченка, захищеної у 2007 р., був «Макрофітобентос північно-західної частини Чорного моря (флора, розповсюдження, екологія, перспективи практичного використання)». Співробітники кафедри у цей період багато уваги приділяли вивченню водоростей причорноморських водойм (О. А. Гурська, Н. М. Пашковська, С. М. Мілютіна), а також (разом із співробітниками ботанічного саду) займалися введенням в озеленення міста нових дерев і кущів (Н. З. Жаренко), як наприклад, *Pistacia vera* L., *Albizzia julibrissin* Durazz., які дійсно прикрасили і сквер біля оперного театру, і парки, сквери та вулиці міста. Н. З. Жаренко багато уваги приділяла вивченню ритмів росту і розвитку дослідних рослин, їх стійкості, ступеню акліматизації тощо. Одним із аспектів роботи було також вивчення флори і рослинності Північно-Західного Причорномор'я, Криму, Красноярського краю (Л. А. Шапошнікова, А. К. Арефьева та ін.), рідкісних та зникаючих рослин (Л. А. Шапошнікова, М. Г. Кожура та ін.), лікарських рослин (А. І. Дьоміна) тощо. А. І. Дьоміна перейшла на кафедру після перевodu фармацевтичного інституту, де вона працювала, у Запоріжжя у 1959 р. і захистила у 1964 р. у Тарту докторську дисертацію на тему: «Сантониноносные полыни Украины, их биологические особенности и пути использования».

Наступний етап охоплює більше 20 років. Як вже вказувалося вище, у 1978 р. дві кафедри об'єднали у кафедру ботаніки. З 1978 року до кінця життя кафедру очолював Володимир Тимофійович Коваль (1936–1999), чий науковий інтерес включав вивчення дії 15 – краун – 5 – ефіру на фізіолого-біохімічні показники рослин, впливу вітамінів на проникнення мембран мітохондрій, фізіологічної дії мікроелементів. Він був керівником шести вітчизняних аспірантів, серед яких О. Б. Паузер, Т. В. Коломійчук, М. О. Лесіна, Г. А. Зеленіна, Л. В. Мурсанова і одного іноземного – Ліонга. Наукова робота кафедри йшла у двох напрямках: вивчення флори і рослинності Північно-Західного Причорномор'я (М. О. Гусяков до переходу на посаду завідувача кафедри гідробіології, Ф. П. Ткаченко, В. П. Герасим'юк, С. Г. Коваленко, О. М. Попова, І. П. Ружицька, С. Є. Дятлов – до переходу на кафедру гідробіології, Т. В. Васильєва) та вивчення фізіологічної ролі мікроелементів на різні сільськогосподарські культури, ферменти насіння на різних етапах онтогенезу рослин (В. Т. Коваль, Г. А. Швець, З. Є. Захарієва, О. Б. Паузер, М. О. Лесіна). Після передчасної смерті В. Т. Ковалю кафедру очолила Г. А. Швець [8, 13].

Останній виділений нами етап – це сучасний. У XXI ст. особлива увага приділяється систематиці та практичному використанню морських та лиманних водоростей (Ф. П. Ткаченко, В. П. Герасим'юк, О. Б. Куцин), грибів, лишайників (Ю. С. Назарчук), імунітету рослин до захворювань (О. М. Слюсаренко), виявленню рідкісних та зникаючих видів рослин регіону (О. М. Попова, Т. В. Васильєва, С. Г. Коваленко, О. Ю. Бондаренко), вивченню дендрофлори (В. О. Кузнецов: 2002–2005, В. В. Немерцалов) синантропної флори та карантинних бур'янів (Т. В. Васильєва, С. Г. Коваленко, І. П. Ружицька: 1937–2009, О. Ю. Бондаренко), впливу мікроелементів, фізіолого-активних речовин на рослини та тривалого зберігання на життєздатність насіння різних сільськогосподарських культур (Г. А. Швець, О. Б. Паузер, О. М. Ружицька, І. П. Якуба). Співробітники кафедри у XXI сторіччі взяли участь у виконанні програми TACIS «WW/SCRE1 / No.1 Придунайские озера: Устойчивое восстановление и сохранение естественного состояния и экосистем», в експедиціях з вивчення флори острова Зміїний та прилеглої акваторії, у складанні кадастру рослинного світу Одещини, в інвентаризації природно-заповідного фонду області і м. Одеси, вивченню різноманіття рослинного покриву узбережжя причорноморських лиманів та прилеглої акваторії. Окремою ланкою роботи є вивчення та збереження гербарію кафедри як національного надбання (О. Ю. Бондаренко, С. Г. Коваленко, Т. В. Васильєва).

Зараз на кафедрі виконують роботи аспіранти різних років навчання. Молоді співробітники успішно захищають дисертації. Лише за останні роки захищені такі кандидатські дисертації: О. Б. Куцин на тему: «Функціонування водоростей-макрофітів Чорного моря в умовах забруднення водного середовища» (2004, науковий керівник Ф. П. Ткаченко), І. П. Якубою на тему: «Фізіолого-біохімічне обґрунтування оптимізації марганцевого живлення сільськогосподарських культур»

(2007, науковий керівник О. Б. Паузер), В. В. Немерцаловим на тему: «Дендрофлора міста Одеси (формування, сучасний стан, перспективи оптимізації)» (2008, науковий керівник С. І. Кузнецов, Київ), Ю. С. Назарчук на тему: «Лишайники степової зони південного заходу України» (2011, науковий керівник С. Я. Кондратюк, Київ). Під керівництвом О. М. Попової у 2008 р. захищена кандидатська дисертація Г. Ф. Аркушиної на тему: «Урбанофлора м. Кіровограду».

Під керівництвом Ф. П. Ткаченка підготовлені до захисту дисертації аспірантів О. А. Бабенко «Гриби Північно-Західного Причорномор'я» та О. М. Миронюк «Еколого-біологічні особливості альгофлори малих річок», а також пошукувача В. М. Байрактара з питань біотехнології виноробства. Цього року під його керівництвом почала навчання в аспірантурі Г. В. Сосницька – Ліщенко. Т. В. Васильєва є керівником аспірантів Н. В. Герасимюк, що вивчає флору порушених екотопів м. Одеси, та І. Г. Савко (адвентивні види пониззя Дністра), а О. М. Попова – аспірантки І. Ф. Лозинської (дендрофлора межиріччя Дунай – Дністер). О. М. Ружицька є науковим керівником роботи О. В. Борисової (Чумичкіної), яка досліджує структурно-функціональні та біохімічні властивості насіння різних видів пшениці.

Багато сил та старання прикладають лаборанти та біологи кафедри, насамперед Л. В. Мурсанова, О. Л. Будняк (яка завершує роботу над кандидатською дисертацією), Н. О. Стеценко. На рис. 1. представлено колектив кафедри разом із аспірантами.

Рис. 1. Колектив кафедри ботаніки у 2013 році (фото О. О. Ковтуна). Зліва направо сидять О. Б. Кудин, О. М. Попова, Ф. П. Ткаченко, Г. А. Швець, О. Б. Паузер, С. Г. Коваленко, Т. В. Васильєва, Ю. С. Назарчук; стоять О. В. Борисова (Чумичкіна), Л. В. Мурсанова, Н. О. Стеценко, І. Ф. Лозинська, В. В. Немерцалов, Г. В. Сосницька – Ліщенко, І. Г. Савко, В. П. Герасим'юк, І. П. Якуба, О. М. Ружицька, Н. В. Герасимюк, О. Л. Будняк, О. Ю. Бондаренко.

Щорічно співробітники кафедри публікують результати своїх досліджень у різних виданнях, беруть участь у вітчизняних та зарубіжних конференціях, допомагають студентам-фуркантам готувати перші наукові роботи. У 2003 році вийшла з друку монографія Т. В. Васильєвої та С. Г. Коваленко «Конспект флори Південної Бессарабії» [3], у 2007 р. – «Конспект дендрофлори Одеси» (В. В. Немерцалов) [12], у 2008 р. – «Конспект урбанofлори Кіровограду» (Г. Ф. Аркушіна та О. М. Попова) [1], у 2009 р. – «Конспект флори пониззя межиріччя Дністер – Тилігул» (О. Ю. Бондаренко) [2]. У монографії «Острів Зміїний» [14] опубліковані матеріали Т. В. Васильєвої та Ю. С. Назарчук, а в «Algae of Ukraine» [19] – В. П. Герасим'юка. У 2011 р. співробітниками кафедри опубліковано 83 наукових праці, у 2012 – 51. В. В. Немерцалов та Ю. С. Назарчук з 2003 року кожні два роки проводять на базі кафедри наукову конференцію «Біорізноманіття. Екологія. Еволюція. Адаптація», у якій беруть участь не лише вітчизняні, але й зарубіжні дослідники, друкуються тези доповідей англійською, українською або російською з резюме мовою учасника. Багато уваги приділяється гербарію кафедри, що є національним надбанням. У 2012 р. випущено першу монографію з описом колекції Й. К. Пачоського (укладачі С. Г. Коваленко, О. Ю. Бондаренко, Т. В. Васильєва), підготовлено до друку монографію колекції П. С. Шестерикова (на честь 100-річчя виходу у світ Визначника флори околиць Одеси), готуються аналогічні роботи щодо Одеських Вищих Жіночих Курсів, колекції Е. Е. Ліндеманна.

Список використаної літератури

1. Аркушіна Г. Ф. Конспект флори судинних рослин м. Кіровограда / Г. Ф. Аркушіна, О. М. Попова. – Кіровоград: Полімед – Сервіс, 2010. – 231 с.
2. Бондаренко О. Ю. Конспект флори пониззя межиріччя Дністер – Тилігул / О. Ю. Бондаренко. – К.: Фітосоціоцентр, 2009. – 332 с.
3. Васильєва Т. В. Конспект флори Південної Бессарабії / Т. В. Васильєва, С. Г. Коваленко. – Одеса: Видавінформ, 2003. – 250 с.
4. Історія Одеського університету за 100 років (1865–1965). – К.: Вид. Київського ун-ту, 1968. – 423 с.
5. Коваленко С. Г. Біологічний факультет Одеського національного університету / С. Г. Коваленко, Т. В. Васильєва // Биоразнообразие. Экология. Эволюция. Адаптация: II Междунар. научн. конф. студентов, аспирантов и молод. учёных, посвящ. 140 – летию Одесского национального университета им. И. И. Мечникова, 28 марта – 1 апреля 2005 г.: Мат. конф. – Одесса, 2005. – С. 4.
6. Коваленко С. Г. До сторіччя з дня народження Анастасії Зинівівни Жаренко / С. Г. Коваленко, Т. В. Васильєва // Старовинні парки і ботанічні сади: проблеми та перспективи функціонування: III Міжнар. наук. конф. до 215 – річчя парку «Олександрія», 29 вересня – 3 жовтня 2008 р.: Тези доповідей. – Біла Церква, 2008. – С. 5.
7. Коваленко С. Г., Внесок А. І. Дьоміної в ресурсознавство України (до 100 – річчя від дня народження) / С. Г. Коваленко, Т. В. Васильєва, М. В. Немерцалова // Вісник Запорізького державного університету: Зб. наук. статей. Біологічні науки. – Запоріжжя, 2004. – Вип. 1. – С. 86–88.

8. Коваленко С. Г. Ботаніки і ботанічні дослідження в Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова (1865–2005) / С. Г. Коваленко, Т. В. Васильєва, Г. А. Швець. – Одеса: Фенікс, 2005. – 104 с.
9. Ковтун О. О. Гусялков Микола Омелянович. Біобібліографічний покажчик (серія «Бібліографія вчених університету»). Вип. Біологи) / О. О. Ковтун, Т. В. Васильєва. – Одеса: Астропринт, 2005. – 32 с.
10. Кузнєцов В. О. Біологічний факультет Одеського національного університету в період тимчасової окупації м. Одеси (1941–1944 рр.) / В. О. Кузнєцов // Вісник ОНУ. – 2003. – Т. 8, вип. 1. – С. 228–246.
11. Немерцалов В. В. Перша жінка ботанік – доктор біологічних наук в Одеському університеті (до сторіччя з дня народження Антоніни Іванівни Дьоміної) / В. В. Немерцалов, С. В. Немерцалова, М. В. Немерцалова // Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи досліджень: Міжнар. науково – практ. конф. студентів та молодих науковців.: Тези доп. – Одеса, 2005. – С. 138–139.
12. Немерцалов В. В. Конспект дендрофлори Одеси / В. В. Немерцалов. – Одеса: Альянс юг, 2007. – 96 с.
13. Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова за роки незалежності України 1991 – 2005 рр. – О.: Астропринт, 2005. – С. 54–57.
14. Острів Зміїний. Рослинний і тваринний світ : монографія / В. А. Сминтина [та ін.]; відп. ред. В. О. Іваниця; Одес. нац. ун – т ім. І. І. Мечникова. – О.: Астропринт, 2008. – С. 23–68, 69–81.
15. Пашковська Н. М. Забытые имена: Георгий Йосифович Потапенко / Н. М. Пашковська // Вісник ОНУ. Біологія. – 2004. – Т. 9, № 1. – С. 269–274.
16. Потапенко Г. И. История кафедры ботаники Одесского государственного университета за 75 лет существования 1865–1940 / Г. И. Потапенко. – Одеса: Печатный дом, 2010. – 88 с.
17. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біограф. словник: у 4 т. – Одеса: Астропринт, 2000.
18. Ткаченко Ф. П. Иван Иванович Погребняк (к 100-летию со дня рождения) / Ф. П. Ткаченко, И. И. Маслов, Т. И. Ерёменко, Е. Н. Попова // Альгология. – 2008. – Т. 18, № 2. – С. 220–221.
19. *Algae of Ukraine: Diversity, Nomenclature, Taxonomy, Ecology and Geography.* – Vol. 2. – Bacillariophyta // V. P. Gerasimuk, O. V. Gerasymova, M. O. Struk (Konischuk), G. V. Terenko, O. P. Tsarenko (Bilous), P. M. Tsarenko, S. P. Wasser. – Ruggell, Liechtenstein, 2009. – 410 с.

С. Г. Коваленко, Т. В. Васильєва, Г. А. Швець

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова, кафедра ботаники,
ул. Дворянская, 2, Одесса, 65082, Украина, e-mail: tvas@ukr.net

**КАФЕДРА БОТАНИКИ НА БИОЛОГИЧЕСКОМ ФАКУЛЬТЕТЕ
ОНУ ИМЕНИ И. И. МЕЧНИКОВА**

Резюме

Рассмотрены пять этапов работы кафедры ботаники в составе биологического факультета с 1933 г. до наших дней. Подчеркнута роль ученых кафедры в изучении флоры региона и физиологических особенностей растений.

Ключевые слова: история науки, Одесский национальный университет, ботаника, физиология растений.

S. G. Kovalenko, T. V. Vasylyeva, G. A. Schvets

Odesa National Mechnykov University, Department of Botany
2, Dvoryanska Str., Odesa, 65082, Ukraine, e-mail: tvas@ukr.net

**DEPARTMENT OF BOTANY AT BIOLOGICAL FACULTY
OF ONU AFTER I. I. MECHNYKOV**

Summary

It has discussed five periods of working of Department of Botany of biological faculty from 1933 to our time. It is emphasized the role of this department scientists in the investigation of region flora and physiology peculiarities of plants.

Key words: history of science, Odesa National University, botany, physiology of plants.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2013